

ŚWIĘTA KONGREGACJA DO SPRAW DUCHOWIEŃSTWA

PISMO OKÓLNE DO PRZEWODNICZĄCYCH KONFERENCJI BISKUPÓW W SPRAWIE TROSKI O HISTORYCZNO-ARTYSTYCZNE DZIEDZICTWO KOŚCIOŁA

(A. A. S. 63 (1971) s. 315—317)

Dzieła sztuki, które są najwybitniejszym owocem ducha ludzkiego, zbliżają ludzi do Boskiego Artysty¹ i słusznie są uważane za dziedzictwo całej ludzkości².

Kościół zawsze uznawał usługi oddawane przez sztuki za bardzo szlachetne i nieustannie zabiegał o to, aby „przedmioty należące do kultu były prawdziwie godne i piękne, jako znaki i symbole rzeczywistości nadprzyrodzonej”³ i w ciągu wieków bardzo troskliwie przechowywał własne skarby sztuki⁴.

Dlatego także w obecnych czasach, chociaż na duszpasterzach ciążyą liczne obowiązki, powinna leżeć im na sercu troska o budynki i sprzęty sakralne, które także ze względu na wartość historyczną lub artystyczną stanowią wybitne świadectwo czci i miłości ludu wobec Boga.

Wierni boleją widząc więcej niż w ubiegłych czasach niewłaściwych sprzedaży, kradzieży, przywłaszczeń i zniszczeń historyczno-artystycznego dziedzictwa Kościoła.

Co więcej, wielu jest takich, którzy nie pamiętając o napomnieniach i poleceniach Stolicy Świętej⁵ samą odnowę liturgii wzięli za pretekst do przeprowadzenia niewłaściwych zmian w miejscach świętych, do niszczenia i rozproszenia dzieł nieoszacowanej wartości.

W niektórych krajach pewne budynki kościelne nie używane już do celu, do jakiego zostały pierwotnie przeznaczone, są tak za-

¹ Por. Konst. o Liturgii *Sacrosanctum Concilium* nr 122 A.A.S. 56 (1964), s. 130—131.

² Por. Pius XII „*Discorsi e Radiomessagi*”, Wyd. Pol. Wat. Vol. XV s. 448. *Directorium pro ministerio pastorali quoad „turistas”*, A. A. S. 61 (1969), s. 366.

³ Konst. o Liturgii *Sacrosanctum Concilium* nr 122, A. A. S. 56 (1969), s. 131.

⁴ Por. *La legislazione ecclesiastica sull' Arte* opr. Kard. Celso Constantini, „*Fede e Arte*”, V (1957), s. 359 nn; Św. Kongregacja Soboru, liczne okólniki w tej sprawie, zwłaszcza z 30 grudnia 1952, A. A. S. 45 (1953), s. 101—102. *Regulamin dotyczący pożyczania dzieł sztuki będących własnością Stolicy Świętej*, A. A. S. 57 (1965), s. 677 nn; Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego, rozdz. V *Urządzenie i wystrój kościoła do sprawowania Eucharystii*.

⁵ Por. List Prezesa Rady do wykonania Konstytucji o Liturgii do Przewodniczących Konferencji Biskupów z dnia 30 czerwca 1965. „*Notitiae*” 1 (1965) s. 263; Instrukcja *Inter Oecumenici* rozdz. V, nr 90—99, A. A. S. 56 (1964) s. 897 nn; Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego nr 257 nn.

niedbane, że wyrządza się wielką szkodę dziedzictwu Kościoła i dziełom sztuki tych krajów.

Zważywszy te poważne racje i mając przed oczyma wspomniane okoliczności, ta Święta Kongregacja, do której należy kierowanie zarządzeniem artystycznym dziedzictwem Kościoła ⁶, wzywa Konferencje Biskupów, aby wydały przepisy regulujące tę ważną dziedzinę.

Tymczasem wypada przypomnieć i postanowić, co następuje:

1. „Formując artystów i dokonując wyboru dzieł, które mają być umieszczone w Kościołach, należy poszukiwać prawdziwych wartości artystycznych, które żywią wiarę i pobożność i zgodne są z prawdą i celem, któremu służą” ⁷.

2. Dawne dzieła sztuki sakralnej należy wszędzie i zawsze otaczać opieką, aby mogły dalej służyć kultowi Bożemu i wspomagały czynne uczestnictwo ludu Bożego w liturgii ⁸.

3. Każda Kuria diecezjalna ma obowiązek czuwać i doglądać, aby według norm ustalonych przez Ordynariusza rektorzy kościołów w porozumieniu z rzeczoznawcami sporządzili inwentarz budynków sakralnych oraz sprzętów mających wartość artystyczną lub historyczną. W inwentarzu należy przedmioty szczegółowo opisać i wykazać ich wartość. Taki inwentarz należy sporządzić w dwóch egzemplarzach, z których jeden pozostanie w kościele, a drugi będzie przechowywany w Kurii diecezjalnej. Byłoby rzeczą bardzo użyteczną, gdyby sama Kuria Diecezjalna wysłała dodatkowy egzemplarz do Apostolskiej Biblioteki Watykańskiej. W inwentarzach należy zanotować zmiany, które mogły się zdarzyć.

4. Biskupi, pamiętając o poleceniach II Soboru Watykańskiego ⁹ i tych, które są zawarte w dokumentach Stolicy Świętej w tej sprawie ¹⁰, niechaj nieustannie czuwają, aby zmiany, które należy wprowadzić w miejscach świętych z okazji reformy liturgii, były dokonywane bardzo ostrożnie i zawsze według zasad odnowy liturgii. Należy je przeprowadzać po zasięgnięciu opinii Komisji Sztuki Sakralnej, Komisji do spraw Liturgii, jeżeli sprawa wymaga także Komisji Muzyki Sakralnej i rady rzeczoznawców. Ponadto należy uwzględnić prawa ustanowione w różnych państwach przez władze cywilne dla ochrony wybitnych dzieł sztuki.

5. Ordynariusze miejscowi rozważywszy normy zawarte w Dy-

⁶ Por. Konst. *Regimini Ecclesiae Universae* nr 70, A. A. S. 59 (1967), s. 911—912.

⁷ Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego, nr 254.

⁸ Por. Konst. o Liturgii *Sacrosanctorum Concilium* nr 124, A. A. S. 56 (1964) s. 131—132.

⁹ Por. tamże nr 44, 45, 46, 126; s. 112—113, 132.

¹⁰ Por. Instrukcja *Eucharisticum Mysterium* nr 24, A. A. S. 59 (1967) s. 554.

rektorium *Peregrinans in terra* o duszpasterstwie turystów¹¹, niechaj dbają o to, aby miejsca i przedmioty sakralne o wielkiej wartości artystycznej były łatwo dostępne dla wszystkich, jako świadectwa życia i dziejów Kościoła. Ponieważ jednak budynki sakralne także odznaczające się wartością artystyczną, są miejscem kultu, turyści nie powinni w żaden sposób przeszkadzać w spełnianiu czynności liturgicznych w tych kościołach.

6. Jeżeli trzeba dostosować dzieła i skarby sztuki przekazane przez wieki do nowych praw liturgicznych¹², Biskupi niech czuwają, aby to się nie działo bez prawdziwej konieczności i ze szkodą dla tych dzieł; ponadto zawsze należy zachować normy i kryteria podane w n. 4. Jeżeli uznano, że sprzęty nie nadają się więcej do kultu Bożego, nie należy ich przeznaczać do użytku świeckiego, lecz umieścić we właściwym miejscu, mianowicie w muzeum diecezjalnym albo międzydiecezjalnym, do którego mają dostęp wszyscy zwiedzający. Podobnie budynki kościelne mające wartość artystyczną nie powinny być zaniedbane także wtedy, gdy już nie służą pierwotnemu przeznaczeniu; jeżeli trzeba je sprzedać, należy dać pierwszeństwo nabywcom, którzy mogą je otoczyć opieką (por. kan. 1187).

7. Kosztowności, zwłaszcza wotów, nie wolno sprzedawać bez zezwolenia Stolicy Świętej, zgodnie z kan. 1532. Utrzymuje się w mocy kary ustanowione w kanonach 2347—2349 przeciw nieprawnie zbywającym własność kościelną. Winnych wolno zwolnić od kar dopiero po naprawieniu wyrządzonej szkody. Przy przesyłaniu próśb o udzielenie wspomnianego pozwolenia należy jasno podać opinię Komisji Sztuki Sakralnej i Komisji do spraw Liturgii, jeżeli sprawa wymaga także Komisji Muzyki Sakralnej oraz rzeczoznawców. W każdym wypadku należy zwrócić uwagę na prawa cywilne obowiązujące w tej dziedzinie.

Ta Święta Kongregacja ufa, że dzieła sztuki sakralnej wszędzie będą traktowane z uszanowaniem i otaczane opieką, a Biskupi popierający rzeczy nowe zgodnie z charakterem każdej epoki, będą mądrze używali dzieł sztuki do wspomagania prawdziwego, czynnego i owocnego udziału wiernych w liturgii świętej.

W Rzymie, dnia 11 kwietnia 1971 r.

JAN Kard. WRIGHT
Prefekt

† PIOTR PALAZZINI
Sekretarz

(Tłumaczył O. Franciszek Małaczyński OSB)

¹¹ Por. A. A. S. 61 (1969) s. 375—376.

¹² Por. Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego nr 254.